

newsletter

Václav Klaus:
Ludwig von Mises –
významný obhájce
svobody

Jiří Svoboda:
Zbytečný povyk
kolem zákona
o kinematografii

Mojmír Hampl:
Smutný příběh
antimonopolní
politiky

Leopold Benda:
Úskalí nového
zákoníku práce

Marek Loužek:
Recenze –
Václav Havel:
Prosím stručně

Ludwig von Mises – nejvýznamnější obhájce ekonomické svobody ve 20. století*

Václav Klaus

Děkuji Liberálnímu institutu za pozvání na toto slavnostní setkání i za jeho úsilí o vydání jedné z nejvýznamnějších knih ekonomie dvacátého století, kterou Misesova *Human Action* – v mých očích – nesporně a bezkonkurenčně je. Troufám si ale tvrdit, že to tak vidí více očí, nejen ty mé. Obdiv ale nestačí. O Misesovi – alespoň někteří z nás – často mluvíme, méně často ho citujeme, daleko méně ho čteme a málo se od něho učíme. Věřím, že vydání tohoto jeho největšího díla v českém jazyce bude v tomto smyslu znamenat krok vpřed a že se stane motivací a inspirací k tomu, aby chom Misesa neponechávali pouze v učebnicích ke kursu dějin ekonomických teorií.

Human Action, ve své anglické verzi z roku 1949, byla nejenom překladem a rozvinutím původního německého originálu, který vznikl dlouho před tímto datem, ale i skutečnou syntézou a vyústěním Misesova celoživotního díla, v němž mnohé věci – publikované o celá desetiletí dříve – domyslel a zobecnil. Díky tomu je toto devítiset-

stránkové dílo obdivuhodným shrnutím jeho pohledu na ekonomii, a to na její celek. I to je výjimečné. Jde o celek, ač to není učebnice.

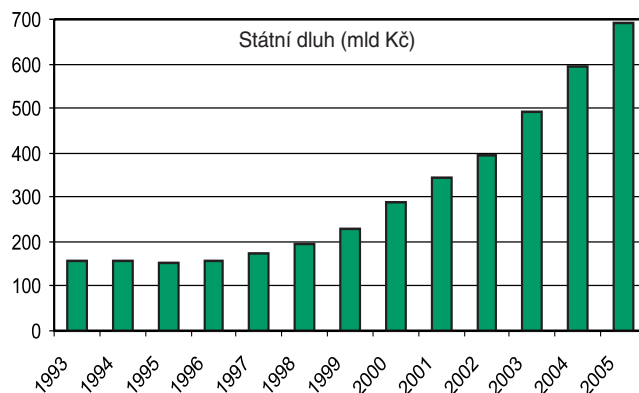
Ekonomii Mises považoval za nejpropracovanější a nejkomplexnější vědu o lidském chování. V ní se – v krystalizované podobě – zobrazuje a vysvětluje právě ona *human action*, ono lidské chování. Důraz na *human action*, na aktivitu všech lidí, je pro Misesa navíc vědomým protipólem ke snu všech socialistů o *human design*, který si osobují udělat oni, a právě to, co je prvotní a lidskou svobodu zabezpečující, vysvětlil Mises více než kdokoli jiný. Proto

jeho slavné: *human action* ano, *human design* ne.

Ona „*human action*“ je pro Misesa aktivitou racionální. Má cíl, je orientována do budoucna, snaží se docílit větší míry uspokojení jednotlivce. Její zákonitosti jsou univerzální, platí pro všechny kultury, pro všechna náboženství, pro libovolnou úroveň lidských schopností a dovedností, pro jakoukoli výši ekonomické vyspělosti. Jeho pohled je důsledně individualistický. Odmítal jakoukoli formu holismu, tedy pokusu odvíjet výklad skutečnosti od celku, tedy shora, od jakýchkoli kolektivit, od představy o totální propojenosti všech

ČERVENÝ GRAF CEPU

Rozpočtový hazard socialistické vlády

Pramen: MF

* Projev u příležitosti vydání českého překladu knihy Ludwiga von Misesa „*Human Action: A Treatise on Economics*“, Liberální institut, Kongresové centrum CNB, Praha, 29. května 2006.

věcí a jevů. To bylo revolučním pohledem na svět.

I přes svou originalitu Mises samozřejmě nespadol z nebe a jeho názory nevznikly ve vzduchoprázdnu. Narodil se v roce 1881 v rakousko-uherském, dnes ukrajinském Lvově a brzy po studiích ve Vídni se stal čelným představitelem druhé generace slavné rakouské školy ekonomické teorie. Navazoval na velikány Mengera, Böhm-Bawerka a Wiesera a byl věkově nejstarším příslušníkem další volné skupiny myšlenkově spřízněných ekonomů, která zahrnovala Hayeka, Schumpetera, von Haberlera, Machlupa a řadu dalších, kteří také vyrostli v onom unikátním tvůrčím prostředí končící habsburské monarchie a kteří po jejím rozpadu hledali, kam odejít, když pro ně Rakousko začínalo být příliš malé a navíc – vzhledem k Hitlerovi – příliš nebezpečné. I Ludwig von Mises již na počátku 30. let odjel do Ženevy a na jejich konci – po dramatickém putování Evropou – přes Portugalsko do Spojených států.

Nemyslím si sice, že je detailní studium biografie tím nevhodnějším a už vůbec ne naprosto nezbytným předpokladem k pochopení díla toho či onoho autora, ale přesto každému doporučuji přečíst si vzpomínkovou knihu jeho manželky Margit Misesové, vydanou v roce 1976 pod názvem *My Years with Ludwig von Mises*, ve které je barvitě vylíčeno půlstoletí jeho komplikovaného života, od poloviny 20. let až do jeho smrti v roce 1973 ve věku důstojných 92 let. Tato komplikovanost byla dána nejenom bezprostředním fyzickým ohrožením jeho života v době nacismu v rodném Rakousku (a konec konců v celé, tehdy okupované Evropě), ale i tím, že vždy, po celý svůj život, „foukal proti větru“ a hlásal revoluční, velmi menšinové názory. I když měl a má i dnes spoustu věrných a bezmezně oddaných stoupenců, těch, kteří vsadili ne na svobodu člověka a na svobodný trh, ale na socialismus, intervencionismus a naciona-

lismus (v jejich nejrůznějších převlecích), bylo neskonalé více a v podstatě se jim bohužel zdařilo znemožnit mu standardní akademickou a univerzitní kariéru. Je tragické, jaké problémy měl i se svou profesurou na New York University v posledním čtvrtstoletí svého života v nejsvoobodnější zemi světa.

Pro nás se – v polovině šedesátých let – stal klíčovým jeho přínos k debatě o socialismu

Ekonom Mises důsledně vycházel z Mengera, zejména z jeho metodologického individualismu a z jeho odmítání německé historické školy, která ekonomickou teorii, či teoretizování o ekonomických věcech, v podstatě odmítala a která se navíc ideově stala východiskem Bismarckova paternalistického státu. Mises se také důsledně zotožnil s marginalistickou revolucí, která koncem 19. století totálně proměnila ekonomii. Stejně tak se opíral o Böhm-Bawerkovu teorii kapitálu. To všechno, dohromady, se stalo základem jeho pojetí lidského chování, jeho praxeologie, jeho výkladu specializace, dělby práce, směny, cen a ekonomické kalkulace i základem jeho chápání a obhajoby trhu jako jediného možného efektivního systému společenské kooperace. V těchto svých názorech se explicitně utkával s tehdy stále ještě velký vliv majícím Marxem a jeho verzí politické ekonomie.

Misesovo opírání se o předchůdce v rakouské škole se také stalo základem jeho teorie peněz, úroku a hospodářského cyklu a teoretickým východiskem jeho následného odmítání keynesiánské teorie. Její vznik považoval Mises za důsledek naprostého nepochopení fungování tržní ekonomiky. Příčinou vysoké a dlouhotrvající nezaměstnanosti nebyla podle Misesa Keynesem zdůrazňovaná nedostatečná agregátní poptávka, a to ani v období velké krize třicátých let. Příčinou byla snaha výrobců a zaměstnan-

ců prosazovat své ceny (a své mzdy) na úrovni, která byla vyšší, než byli kupující ochotni a schopni platit. Nešlo tedy o „demand management“ problém, ale o problém rigidních cen a navíc o problém umělé expanze a následné kontrakce peněz a bankovního úvěru státem. To bylo dalším z témat, kterými se Mises dostal do samotného centra ekonomické debaty tehdejší doby.

Pro nás se – v polovině šedesátých let – stal klíčovým jeho přínos k debatě o socialismu (zejména jeho kniha *Socialism* z roku 1936, založená na původním článku o nemožnosti ekonomické kalkulace za socialismu z roku 1920 s názvem *Economic Calculation in the Socialist Commonwealth*), o čemž všechno podstatné rekapituluje kapitola 26 přeložené knihy. Mises ukázal nemožnost racionální ekonomické kalkulace bez existence soukromého vlastnictví, bez trhu a bez skutečných cen. Rezolutně odmítl – spolu s Hayekem – „hru na trh“, navrhovanou Langem, Lernerem, Dickinsonem a dalšími, a vytvoření socialismu považoval za „skok do tmy“.

Mises byl nejdůslednějším představitelem klasického liberalismu oproti všem formám kolektivismu.

Mnozí ekonomové poukazovali na to, že socialismus přesto existoval. To Mises nepopíral, ale dodával, že může přežívat jen a jedině díky tomu, že ve světě pořád ještě existují tržní ekonomiky, které nabízejí jistou informaci o cenové struktuře a dávají tak socialistickým plánovačům návod, co dělat. O tom, že je takový systém extrémně neefektivní, víme všichni více než dobře.

Mises ale odmítal nejenom plný socialismus a centrální plánování, ale i smíšené systémy tehdejší doby, které nazýval „intervencionismem“. Považoval je totiž za nestabilní, protože zaváděním distorzí do trhu jsou vyvolány distorze další a tím vzniká potřeba

postupného zavádění dalších a dalších kontrol a regulací, takže – podobně jako Hayek – předvídal, že intervencionismus bude dříve či později sklouzávat k standardnímu socialismu. Ostatně mnohé napovídají názvy Misesových knih: *Socialismus, Liberalismus, Kritika intervencionismu, Omnipotentní stát, Byrokracie, Plánovaný chaos* atd.

Mises byl nejdůslednějším představitelem klasického liberalismu oproti všem formám kolektivismu. Byl důsledným obhájcem soukromého vlastnictví, a to i z mimoekonomických důvodů. Vlastnictví pro něho bylo předpokladem a garancí svobody, protože jedině vlastnictví dává jednotlivci onu tolik potřebnou sféru vlastní autonomie, v níž si člověk může sám rozhodovat o tom, co je dobré a co špatné, co je smysluplné a co iracionální. Mises zdůrazňoval i význam rovnosti před zákonem, z čehož mu zcela logicky – díky přirozeným odlišnostem lidí – vyplývala nezbytnost nerovnosti příjmů a bohatství. Tento důsledek byl pro něho neoddelitelnou součástí individuální svobody.

Měl bych ještě – jako jistý historický paradox – uvést, kdy jsem Misesovu *Human Action* prvně četl. Bylo to ve zcela absurdní chvíli, kdy po srpnu 1968 nastaly v naší zemi, a i v Akademii věd, kde jsem tehdy pracoval, známé politické čistky a bylo jenom otázkou času, kdy budou lidé jako já definitivně z této instituce vyhozeni. V tomto podivném mezidobí – někdy na pomezí let 1969–1970 – jsem sice ještě směl chodit do své kanceláře, půjčovat si knihy na čtení, ale nemohl už nic psát a publikovat, pouze si číst. Měl jsem proto nekonečně moc času a mohl jsem tuto rozsáhlou knihu číst pomaleji, pozorněji a rozvážněji, než bych toho byl schopen kdykoli jindy ve svém životě.

Kniha mne oslnila a věřím, že tento pocit získá každý, kdo se jí bude pokorně věnovat. Já jsem tuto pokoru měl a mám ji dosud. ■

Zbytečný povyk kolem zákona o kinematografii

Jiří Svoboda
režisér

Prezidentu Václavu Klausovi jsou opakovaně prisuzovány výroky, kterých se nikdy nedopustil. Z nich ten, podle něhož jde o peníze vždycky až v první řadě, jakoby v uplynulých dnech vlastním přístupem potvrdila řada mých kolegů, kteří se vyjádřili k prezidentskému vetu vůči zákonu o Státním fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie.

Skupinové sobectví

Je v jisté míře pochopitelné určitě skupinové sobectví, v jehož zajetí se domníváme, že je potřebné, aby stát finančně investoval především do oblastí, v níž pracujeme a v níž se vytváří i objem našich mezd, honorářů a zisků. Takové přesvědčení mají zubaři, internisté, učitelé, úředníci – proč by filmaři měli být jiní. Přece jen bych však očekával poněkud větší míru zdrženlivosti ve vyjadřování těch, kteří jsou svými materiálními zájmy s uvedeným zákonem tak úzce svázáni.

Do jisté míry chápu zklamání některých kolegů, kteří zákon připravovali a využívali animozity mezi poslanci části politického spektra a prezidentem a lobovali za přehlasování prezidentského veta ve Sněmovně. Sám jsem ovšem zklamán mírou jejich sebestředného sobectví, vyjádřeného výmluvně režisérem Igorem Chaunem: „Vždy znovu se sám sebe snažím obtížně přesvědčit, že Václav Klaus je aspoň občas a v něčem dobrým prezidentem. Po tomhle rozhodnutí to budu mít zase o něco těžší.“

Výrok bývalého místopředsedy Fondu, Lubora Dohnala: „Klaus nemá fond rád, protože se domnívá, že film je průmysl stejně jako třeba televize. Klaus hájí práva těch, kteří vydělávají a odmítá hájit něco tak 'ubohého' jako umění.“ Mně pak připadá jako pokleslý, neboť to byl mimo jiné právě i způsob rozhodování o financování projektu pana Lubora Dohnala, který mne

před časem vedl k rezignaci na členství ve Fondu.

Zpochybňovat kulturní vzdělanost a vnímavost Václava Klause se stalo trapným klišé ve vyjadřování lidí, kteří sami sebe z blíže neznámých důvodů sebezálíbně nahlízejí jako intelektuály a vzdělance aprobované k tomu, aby rozdávali hodnocení. Zneužívání osvědčeného štítu „vysoké umělecké tvorby“ navíc až nápadně připomíná analogické argumenty, užívané často těmi samými tvůrci v době tzv. televizní rebelie z přelomu roku 2000/2001.

Dodatečná daň

Jaké jsou věcné argumenty, svědčící pro potřebnost a správnost zákona, kolem kterého se zase strhl povyk a napsaly se zase tak ušlechtilé petice?

V žádném případě nejde o objevnou novinku – zákon by byl pouze modifikovaným návratem ke stavu, jaký existoval ve financování znárodněné kinematografie, kdy se čisté příjmy z promítání všech filmů v československých kinech vracely do fondu tehdy ještě československé kinematografie. V současné podobě se jedná o dodatečnou daň již jednou zdaněného zisku majitelů kin, distributorů video a DVD nosičů a vlastníků soukromých televizí, kteří by z výnosů reklamy a teleshoppingu měli odvádět filmařům na jejich tvorbu 3% (veřejnoprávní televize by v těchto podnikatelsky „rovných“ podmínkách odváděla pouze procenta 0,5).

Kulturu jako celek je možná ušlechtilé a politicky prozíravé podpořit (jinými slovy dělat pozitivní kulturní politiku). Činí tak vlády řady evropských zemí – činí tak ale explicitně a průhledně položkou státního rozpočtu, o níž musí svěst při projednávání ve sněmovně zápas sportovní stadiony, kojenecké ústavy, nemocnice, kulturní památky (tedy ona velká množina veřejně prospěšných aktivit

a institucí). Tak třeba Francie od časů ministra kultury Jacquese Langa vynakládá ročně na tvorbu francouzsky mluvených filmů a jejich distribuci obrovské položky.

Zákon by byl pouze modifikovaným návratem ke stavu, jaký existoval ve financování znárodněné kinematografie, kdy se čisté příjmy z promítání všech filmů v československých kinech vracely do fondu tehdy ještě československé kinematografie.

Česká politická reprezentace chce však tento obecně možná prospěšný záměr realizovat prostřednictvím peněz, získaných dodatečnou daní, uvalenou na soukromé podnikání, které sice s kinematografií souvisí – neméně však souvisí i s hudbou, tancem, divadlem, literaturou atd., které z těchto dodatečných daní nedostanou ani haléř. V kontroverzním zákonu pak nejsou objasněny důvody, proč nejsou obdobně zdaněny zisky z reklamy soukromých rádií a zisky reklamních agentur. Obojí přece rovněž úzce souvisí s veřejným prostorem kultury a v užším pojetí umění.

A když už zákonodárci k tomu zcela zřetelně systémově vadnému kroku přikývli (zákon si nevymysleli poslanci, ani vláda, nýbrž ti, kterých se finanční dopady zákona úzce dotýkají), bylo správné kumulovat finanční zdroje do jediného centra, kterým je Fond s jediným rozhodovacím centrem, jímž je Rada? Nebylo správnější zdroje diverzifikovat do rozhodovací pravomoci těch, kteří jsou dodatečnou daní postiženi? Neznamenalo by to pozitivní uplatnění rozličnosti uměleckých názorů a vkusů? A nepředstavuje Fond v navržené koncentraci velkých zdrojových prostředků (odhad pro současnost 300 milionů Kč se v rámci zvýšení počtu televizních subjektů prostřednictvím digitálních licencí přiměřeně dále zvětší) vkusový

a názorový monopol, který je pouze v jiné podobě srovnatelný s monopolem předrevolučního československého státního filmu?

Prezident zasluží úcty

Konečně pak: zákon nestanoví žádná pravidla pro dispoziční rozhodování Rady Fondu, čímž jsou vytvořeny podmínky pro korupční očekávání a korupční podezření a to jak ze strany jednotlivých tvůrců, tak zejména soukromých producentů. Je jisté s podivem, že po celou dobu působení Fondu, byla absence pravidel kritizována, nikdo však neseznal potřebu na vytvoření závazných pravidel naléhat, byt jsou z činnosti analogických grantových institucí v řadě zemí (Francie, Německo) dlouhodobě a důvěrně známa. Na jejich vytvoření by měli trvat především sami filmaři, kteří o korupčním prostředí v Radě fondu mezi sebou již léta tak často a tak rádi hovoří.

Ještě pro pořádek: zákon se sice jmenuje Zákon o Státním fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie, ve skutečnosti však spolufinancuje různé projekty spřízněných přehlídek, festivalů a řadu filmů, které jsou od samého počátku (na rozdíl od děl kinematografických, promítaných v kinech) určena pouze pro televizní uvedení. Že se tak z dodatečné daně komerčních televizí budou napříště (stejně jako dosud) financovat audiovizuální díla, jejichž osudem je II. program veřejnoprávní televize po 22. hodině, je už jen drobnou vadou na kráse.

Pro prezidenta Václava Klause by jistě nebylo nic pohodlnějšího, než populistické přivření obou očí nad zákonem, který z hlediska množství vadných norem, naléhavě vyžadujících novelizaci, žádnou průlomovou katastrofu neznamená. Mohl kalkulovat s tím, že podpisem zákona oslabí animozitu jemu nepříliš nakloněné části „kulturní fronty“, jak někteří kolegové sami sebe pojmenovali. Ani jednomu z těchto pokusů prezident nepodleh. A za to si zasluží úcty.

Smutný příběh antimonopolní politiky

Mojmír Hampl
ekonom

Microsoft, dominantní světový výrobce softwaru, by mohl psát hotové romány na téma antimonopolní politika v praxi. Mnoho let vede spory s antimonopolními autoritami a soudy v Evropě i zámoří, v nichž se snaží před těmito orgány hájit pravdy, které dle zdravého ekonomického rozumu žádnou obhajobu nevyžadují, jako ji nevyžaduje fakt, že lidé jsou smrtelní. Jednou z těchto pravd budiž, že prodeje produktů levně či dokonce jejich rozdávání zdarma v balíčcích s jinými produkty není a nemůže být narušením volné soutěže. Jde pouze o její průvodní a navíc pro spotřebitele veskrze pozitivní jev.

Nepřičetná komisařka

Aby nebylo málo těchto smutných příběhů o poznání, že antimonopolní politika je povětšinou pouze bojem méně úspěšných proti úspěšným netržními prostředky, dostal se v poslední době do podobných „soutěžních“ problémů i jiný gigant. Tentokrát nikoli softwarová, ale hardwarová světová jednička Intel, největší globální výrobce čipů. V Japonsku, Jižní Koreji, Spojených státech a (jak jinak) i v Evropské unii je Intel vystaven mnohostrannému útoku svého největšího konkurenta, společnosti AMD, který obviňuje Intel ze zneužívání dominantního postavení na trhu. AMD samozřejmě neútočí přímo, ale ve všech čtyřech případech skrze antimonopolní autority, tedy skrze stát.

Atak je veden na předvídatelných frontách. Intel je obviňován z toho, že zneužívá dominantní pozice a „ničí prostor pro volnou konkurenci“ mimo jiné tím, že nabízí stálým odběratelům pravidelné kvartální slevy a nabízí jim takzvané „marketingové fondy“, tedy přispívá na marketingové a propagační aktivity těch výrobců počítačů, kteří do svých počítačů instalují právě čipy Intelu. Princip

obchodní politiky Intelu je jednoduchý – čím více odebereš nebo se zavážeš odebrat, tím větší sleva a tím větší příspěvek na reklamní kampaň.

Prodeje produktů levně či dokonce jejich rozdávání zdarma v balíčcích s jinými produkty není a nemůže být narušením volné soutěže.

Že se tato forma tvrdého boje o trh nelíbí konkurenci, je zcela pochopitelné. Stejně tak je ale snad pochopitelné, že z tohoto boje profituje jeden jediný subjekt, zákazník jako kupující finálního výrobku, tedy počítače. Nepochopitelné je pouze to, že například komisařka EU pro soutěž Neelie Kroesová může kauzu Intel veřejně komentovat tak, že slevy a rabaty slouží k vyloučení potenciálních konkurentů z trhu a jako takové jsou nepřijatelné. Přeloženo, nízké ceny pro zákazníky nejsou slučitelné s volným trhem, teprve vyšší ceny volnou konkurenci umožní.

Je možné, že takto argumentuje přičetná osoba, která se má starat o „soutěž“ a zájmy zákazníků? Její tvrzení je přímo nabádáním k vytvoření nesoutěžního prostředí. Jistě, tituly mohou mást – agresivní válečné útoky často vedou ministři „obranu“ a mnohé neférovosti páchají svými rozhodnutími ministři „spravedlnosti“. Je-li ovšem možné za podporu „soutěže“ označit požadavky, aby stát uměle parceloval trh, některým tržní podíly bral a jiným dával a stále se ještě tvářit jako ochránce zájmů spotřebitele, pak je již možné prakticky cokoli.

Absurdní konec

AMD samozřejmě používá argumenty, které jsme už tolikrát slyšeli v podobných antimonopolních kauzách. Čipy AMD jsou prý technologicky vyspělejší než čipy Intelu a díky obchodním praktikám

dominantního hráče nemožnou ubozí spotřebitelé tohoto technologického náskoku využívat. Ano, ano, slyšíme to přece tak často – soupeř byl dle odborníků sice na hřišti technicky lepší, ale nedával góly, takže prohrál. Film vynesla odborná kritika do nebe, ale nechodili na něj diváci.

Jako by skutečně jediným suverénním a svrchovaným posuzovatelem toho, co přináší hodnotu a užitek z výrobku a služby nebyl pouze ten, kdo za něj platí, to jest zákazník. Pikantní budiž navíc to, že o technologickém náskoku mluví v tomto případě nikoli především odborní kritici, ale sama firma AMD. Tedy jako by autor neúspěšného filmu sám vysvětloval, že jeho film má obrovské umělecké kvality, které se ovšem neprojeví v záplavě filmů mnohem jednodušších

a proto požaduje po úřadu zvýšit administrativně počet kin, kde se jeho film promítá nebo alespoň omezit promítání filmů konkurenčních.

Ještěže antimonopolní politika zatím ve své čisté podobě nedorazila do oblasti umění a zábavy. To bychom se teprve dočkali překvapení: Americký umělecký komitét by stanovil, že jednomu filmu lze udělit maximálně tři Oskary, případně Česká komise pro volnou uměleckou soutěž rozhodla, že v průběhu jednoho života činného zpěváka mu lze udělit pouze pět Zlatých sláviků, aby dostala prostor i konkurence. Skutečně se budeme muset dostat do takovýchto absurdních konců, než si alespoň západní polokoule světa uvědomí, že stávající ordoliberalní státem řízená antimonopolní politika je zcela neudržitelná a neobhajitelná? ■

NABÍZÍME

CEP nabízí studii „Vyčerpání zdrojů – skvěle prodejní mýtus“ z pera známého českého ekonoma **Mojmíra Hampla**. Knižka se zabývá vztahem ekonomie a přírodních zdrojů, zkoumá skeptické názory o vyčerpání zdrojů a dokazuje jejich mylnost. Na konceptu „prověřených zásob“ a podceňování růstu poznání Hampl ukazuje, proč vyčerpání nemusí děsit. K publikaci napsal předmluvu **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 68 stran.

**objednávky na www.cep.in.cz
tel. 222 192 406 • e-mail: cep@cep.in.cz**

Úskalí nového zákoníku práce

Leopold Benda

autor studuje na VŠE v Praze

Jak potvrdila studie OECD prezentovaná v minulém roce, Česká republika má jeden z nejsilněji regulovaných pracovních trhů mezi nejvyspělejšími zeměmi světa. Více rigidní je už jen trh práce v Portugalsku. Boj s nezaměstnaností patří mezi jeden z hlavních bodů politického programu standardních levicových stran a stejně je tomu i u naší nejsilnější vládní strany ČSSD.

Nezaměstnanost je problém

Pro dodržení slibu snížení nezaměstnanosti používaly levicové vlády během posledních osmi let nástroje tzv. sociálně-tržní hospodářské politiky. Reálným výsledkem je to, že z počáteční míry registrované nezaměstnanosti 4,3 % na konci roku 1997 se v současné době tento ukazatel pohybuje kolem 9 %, tedy na více než dvojnásobku. S trochou nadsázky se dá říci, že největší úspěch levicových vlád při boji s nezaměstnaností za posledních 8 let byla změna metodiky počítání nezaměstnaných, kdy ve třetím čtvrtletí roku 2004 se počet nezaměstnaných přes noc dle oficiálních čísel snížil o zhruba 1 %. Bez této úpravy bychom se nyní pohybovali kolem alarmující hranice 10 %.

Ke snížení nezaměstnanosti nepomohlo vytahování peněz od daňových poplatníků a jejich štedré přeposílání do kapes velkých společností formou investičních pobídek. Počty zaměstnaných lidí se zásadně nemění díky masivnímu utrácení vlády a zvýšení státního dluhu o téměř 300 %. Nezaměstnaných výrazně neubývá dokonce ani v době největší konjunktury v naší zemi za posledních patnáct let.

Takovýto vývoj by měl zřejmě vést tvůrce hospodářské politiky k zamyšlení a k jejímu přehodnocení tak, aby vláda opravdu dostála svým závazkům. Jednou z nejzásadnějších možností, jak situaci zlepšit a nepružný pracovní

trh učinit flexibilním, je změnit zákoník práce.

Zákoník práce škodí

Vláda předložila nový zákon, o němž tvrdí, že je jedním z nejliberálnějších kodexů v Evropě. Po jeho přečtení je ale bohužel nutné konstatovat, že slova o liberalizaci, pocházející z úst jejich předkladatelů, jsou spíše jakési rétorické cvičení, které s realitou nemá takřka nic společného.

Několik málo dobře míněných změn je paralyzováno přidáním nových regulujících prvků, nejednoznačností některých nově zavedených pojmů a návratem filozofie zákona do šedesátých let minulého století, ve kterých vznikla současně platná právní úprava. Původní záměr, vytvořit zákoník práce jako speciální právní normu navazující na obecnou soukromoprávní normu, tedy občanský zákoník, byl nahrazen snahou o přijetí zákoníku práce co nejrychleji za každou cenu, bez ohledu na to, zda-li bude opravdu v souladu s občanským zákoníkem či ne. To má na kvalitu navrženého zákona zcela zásadní negativní dopad.

Nový zákon má údajně zvýraznit soukromoprávní charakter pracovních vztahů, které se mají řídit zásadou „co není zakázáno, je dovoleno.“ Zakázáno, příkázáno a zregulováno je toho ale nakonec podstatně více než v současnosti. Místo nyní 280 obsahuje nově navržený zákon celkem už 395 regulativních paragrafů.

Nedomyšlené paragrafy

Je překvapující, že vláda veřejně prohlašuje jak je nutné dbát na rovné příležitosti všech, a pak v zákoně prosazuje naprostý opak. Nejsilnější odbory ve firmě dostanou právo jednat i za ostatní zaměstnance, kteří do odborů vůbec nemají zájem vstoupit. Čím si odbory zasloužily privilegium jednat jménem všech ostatních? Proč chce vláda takovým zásadním způ-

sobem zvýhodňovat jednu skupinu zaměstnanců na úkor druhých?

Silné odbory vláda zřejmě považuje za hlavní motor ekonomického pokroku, a proto jim umožňuje také další výmohlosti. Z důvodu tzv. „obecného zájmu“ zaměstnavatel musí umožnit odborářům místo práce jezdit na schůze, konference a sjezdy, případně na odborářská školení, které trvají nejméně 5 dnů a za tuto dobu jim ze zákona musí platit úslou mzdu ve výši průměrného výdělku. Nejenom to. Zákon dokonce příkazuje, že v případě voleb zástupců zaměstnanců se tato volba musí konat během pracovní doby. K tomu všemu má povinnost na své náklady dát jim pro jejich činnost k dispozici kanceláře a platit náklady na jejich provoz.

Některé části zákona jsou zjevně nedomyšlené. Na jed-

né straně má zaměstnavatel zákaz ptát se a tudíž zjistit si, zda-li jsou zaměstnankyně těhotné a na druhé straně pro něj ze zákona vyplývá spousta povinností, které vůči těhotným ženám musí dodržovat. Ve výčtu podobných příkladů by šlo ještě dlouho pokračovat.

Nově navržený zákoník práce v tom stavu, v jakém byl Poslaneckou sněmovnou schválen i přes veto prezidenta republiky, určitě ke snižování nezaměstnanosti nepřispěje. Naopak, nárůst počtu regulativních paragrafů a posílení moci vybraných skupin zaměstnanců na úkor ostatních budou trend zvyšování nezaměstnanosti v naší zemi podporovat. Vláda měla možnost změnou této právní normy dokázat, že to s bojem proti nezaměstnanosti myslí vážně. Bohužel, zůstalo jen u nesplněných slibů. ■

NOVINKA

Islám v Evropě obohacení, nebo nebezpečí?

Sborník textů

*Benjamin Kuras, Zdeněk Müller
Tomáš Pojar, Jirí Weigl, Bronislav Ostránský
Roman Joch, Luboš Kropáček
Vladimír Sánka*

č. 48/2006

cep
CENTRUM
PRO EKONOMIKU A POLITIKU

CEP nabízí sborník č. 48/2006 „Islám v Evropě – obohacení, nebo nebezpečí?“, do něhož přispěli **Benjamin Kuras, Zdeněk Müller, Tomáš Pojar, Jirí Weigl, Luboš Kropáček, Bronislav Ostránský, Vladimír Sánka** a **Roman Joch**. Editorkou sborníku je Dina Chmaitillová. Předmluvu napsal **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 104 stran.

**objednávky na www.cep.cz
tel. 222 192 406 • e-mail: cep@cep.cz**

TŘI VETA PREZIDENTA REPUBLIKY

Novela zákona o péči o zdraví lidu

Zákon obsahuje – nad původní záměr jeho navrhovatelů – rozsáhlou novelu 9 dalších zákonů, včetně zákonů o zdravotních pojištovnách a lékařských komorách, které upravují režim uzavírání smluv s pojišťovny a režim dohodovacího řízení. Tyto změny jsou z mnoha stran a od mnoha účastníků těchto procesů považovány za nepřijatelné a to zejména z těchto důvodů: – zákon centralizuje rozhodovací pravomoci nad uzavíráním smluv mezi zdravotnickými zařízeními a pojišťovny do rukou ministra zdravotnictví a tím popírá princip smluvní volnosti; – lékařské komory získávají v rámci dohodovacího řízení podobnou funkci jako odborové organizace u kolektivního vyjednávání, což je v rozporu s úlohou komor jako profesních sdružení vykonávajících svěřený rozsah státní správy a jako organizací s nuceným členstvím; – z do-

hodovacího řízení jsou vyloučeny organizace sdružující soukromé lékaře, jichž se tyto otázky bezprostředně týkají;

– při všech jednáních o podobách smluv týkajících se objemu péče, ceny bodu, lékařských výkonů atd., bude mít podle tohoto zákona poslední slovo ministerstvo zdravotnictví. To může kdykoli, kdy usoudí, že dotyčná smlouva není v blíže nedefinovaném „veřejném zájmu“, vydat svou vlastní, automaticky závaznou vyhlášku. Tato klauzule by ministerstvu zdravotnictví umožnila zrušit dohodnuté smlouvy a nahradit je vlastní závaznou vyhláškou; – veškeré smlouvy o poskytování a úhradě zdravotní péče jsou uzavírány na dobu neurčitou, což znamená zakonzervování stávající sítě zdravotnických zařízení.

Cílem původně navrhované novelizace zákona o péči o zdraví lidu bylo v návaznosti na změny provedené zejména

zákonem č. 79/1997 Sb., o léčivech a zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění upravit ustanovení týkající se přístupu pacientů a některých dalších osob ke zdravotnické dokumentaci a dále též nově upravit způsob výdeje a předepisování potravin pro zvláštní lékařské účely. V původním znění šlo o obecně přijatelnou a užitečnou novelu, schválenou i výborem pro sociální politiku a zdravotnictví Poslanecké sněmovny. Novela však byla komplexním poslaneckým pozměňovacím návrhem natolik změněna, že se dnes od ní distancují i její původní podporovatelé, včetně zpravodaje, který přitom na počátku projednávání sněmovně její schválení doporučil. Návrh byl narychlo a bez rozpravy doplněn o změny dalších zákonů, aniž byla zajištěna jejich souladnost a provázanost tak, aby se předešlo

rozporům. Devět „přílepků“, které novela obsahuje, nebylo řádně projednáno v parlamentních výborech.

Zákon má množství legislativních nedostatků a potenciálních problémů – například dvojkoľejnost v uznávání kvalifikací mezi ministerstvem a Českou lékařskou komorou – a jeho účinnost by mohla vést k chaosu při rozdílných rozhodnutích těchto orgánů. Změna zákona o Všeobecné zdravotní pojišťovně, kterou tato novela také přináší, by navíc vedla k nejasnostem v odpovědnosti za řízení VZP. Při schvalování zákona nebyly vzaty v úvahu ani hlasy velké části odborné veřejnosti, ani zásadní stanovisko Senátu (v poměru 65:4).

Proto jsem se rozhodl zákon Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky vrátit.

Václav Klaus

V Praze, dne 9. června 2006

Zákon o náhradním výživném

Proklamovaným cílem přijatého zákona je zlepšení ekonomické situace nezaopatřených dětí ze sociálně nejslabších neúplných rodin, kde jeden z rodičů dlouhodobě neplatí výživné. Řešení, které zákon nabízí, řešením tohoto problému není.

Přijatá právní úprava vede nesprávným směrem, protože

sníží zodpovědnost rodičů za jejich závazky a přenáší je na společnost a na daňové poplatníky. Zavedení této, v podstatě další sociální dávky skutečnou příčinou problému, kterou je obtížnost vymáhání pravomocného rozhodnutí soudu, neodstraní.

Její zavedení, naopak, znamená rezignaci na vytvoření

standardního právního prostředí a na vymahatelnost práva. Místo nanejvýš potřebné snahy o vytvoření prostředí, kde by nebylo tak snadné vyhýbat se vyživovací povinnosti, stát tímto zákonem říká, že partneři k rodičovství nemusí přistupovat s plnou vážností a že rizika – spolu s nimi – ponese ostatní spoluobčané.

Tímto zákonem v jistém smyslu roli jednoho z rodičů přebírá sám stát.

Opatření přijaté údajně v zájmu ochrany nezaopatřených dětí je tak svými důsledky zaměřeno proti nim, protože nezodpovědnost rodičů podporuje.

Václav Klaus

V Praze, dne 8. června 2006

Novela zákona o ochraně hospodářské soutěže

Záměrem tvůrců zákona bylo zrovnoprávnění vztahů mezi obchodními řetězci a jejich dodavateli a zabránění údajnému zneužívání ekonomické síly v dodavatelsko-odběratelských vztazích. K uskutečnění tohoto záměru zákon vést nemůže. Dokonce hrozí postavení českých dodavatelských subjektů na trhu ještě dále zhoršit.

Novela uzákoňuje nové administrativní zásahy do fungování trhu a nadměrně extenduje působnost Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) na regulaci chování

i těch subjektů, které na trhu nezaujmají dominantní postavení, což je v rozporu s dosavadní systémovou povahou ochrany hospodářské soutěže.

Opírá se o nejasné pojmy, neznámé českému právu (i právu Evropské unie), jako je „ekonomická závislost“ a její zneužívání, přiměřená míra zisku atd. To, spolu s vágním vymezením postavení soutěžitelů na trhu, činí ustanovení zákona právně nevymahatelnými. Problémy v dodavatelsko-odběratelských vztazích jsou přitom řešitelné v rámci

stávající legislativy (např. v rámci právní úpravy problematiky tzv. nekalé soutěže).

Zákon zhoršuje vymahatelnost práva, znepřehledňuje a komplikuje účinnou ochranu hospodářské soutěže a nerespektuje principy volného obchodu se zbožím v rámci společného trhu EU. Komplikuje postavení tuzemských dodavatelů, především malých, středních či pouze regionálních ve srovnání s dodavateli velkými, a může vést až k jejich nahrazování dodavateli zahraničními, protože se odběratelé budou

vyhýbat uzavření smluv podle tohoto zákona. Efekt by tak mohl být dokonce opačný, než je deklarováno navrhovateli.

Zákon v průběhu jeho projednávání odmítly všechny zúčastněné strany, tj. zemědělci, zpracovatelé i obchod. S jeho přijetím v této podobě nesouhlasí ani ÚOHS. Jednoznačně jej odmítl i Senát Parlamentu České republiky. Ze všech těchto důvodů vracím tento zákon Poslanecké sněmovně.

Václav Klaus

V Praze, dne 7. června 2006

ZPRÁVY ZE SEMINÁŘŮ

Necenzurované dějiny evropské integrace

V úterý 30. května 2006 uspořádalo Centrum pro ekonomiku a politiku ve spolupráci s brněnským Centrem pro studium demokracie a kultury seminář „Skryté dějiny evropské integrace“ u příležitosti českého vydání stejnojmenné knihy Christophera Bookera a Richarda Northe. Na panelu, který moderoval prezident Václav Klaus, vystoupili britský novinář a spoluautor knihy Christopher Booker, poslanec Evropského parlamentu Hynek Fajmon a rektor Masarykovy univerzity v Brně Petr Fiala. Šlo již o stou akci CEPu od jeho založení.

Christopher Booker vysvětlil motivy napsání své objemné knihy o evropské integraci. Původ evropského projektu je podle něj zahalen do mytologie a propagandy; žádný historik zatím úspěšně ne-

odhalil, co se stalo. Bez porozumění minulosti není možné pochopit současnost. Proto je důležité odkrývat skutečnou povahu evropského projektu. Booker kritizoval pokusy zavést supranacionální vládu v Evropě – od Schumana přes Monneta, Spaaka, až po Maastricht, Amsterdam a evropskou ústavu – jako strategii velkého podvodu.

Hynek Fajmon prezentoval osudy českého vydání knihy. Více než šestisetstránková kniha je zaktualizovaná o vývoj kolem odmítnutí evropské ústavy ve Francii a Nizozemí. Fajmon si postěžoval, že si vláda přivlastnila evropskou problematiku. Kritizoval asymetrii zemědělských dotací v unii a omezení volného pohybu pracovních sil; ČR je podle něj v EU členem druhé kategorie. Přesto má EU stále

svůj půvab – kvůli deklarovanému volnému pohybu zboží, služeb, lidí a kapitálu.

Petr Fiala pronesl poznámky k evropské integraci z pohledu politologa. Ocenil knihu Bookera a Northe za to, že nabízí alternativní pohled na evropskou integraci. Ačkoli nejde o skryté dějiny (protože ty jsou dlouho známé), originální je, že se drží kritické linie a je psána srozumitelně. Ani Fiala nesdílí nekritický prointegrační optimismus. Za zlom nálad považuje odmítnutí ústavy ve Francii a Nizozemí. EU je podle něj naddemokratickým útvarem, což přináší úskalí. Zdá se, že je snazší státy rozdělovat než spojovat.

V diskusi **Václav Klaus** zdůraznil problém chybějící politické identity v unii a trade-off mezi rozšiřováním a prohlubováním. Evropská

integrace je podle něj plíživý proces, ale neměli bychom přehlédnout onen kvalitativní skok, který přinášela evropská ústava. Roční výročí zamítnutí euroústavy ve Francii a Nizozemí považuje za důvod k oslavě. I když sám používá termín postdemokracie, označil „naddemokracii“ za oživující termín.

Christopher Booker kritizoval evropské instituce, že jednají ve jménu lidí, ačkoli se nikomu neodpovídají; evropskou byrokracií přirovnal ke kufkovskému zámku. Hynek Fajmon připomněl blížící se předsednictví v EU, které by ČR neměla promarnit. Petr Fiala odmítl pokus srovnávat s EU s totalitními režimy. Pro Václava Klause je srovnání EU s RVHP zčásti legitimní jako výraz jisté beznaděje a zoufalství.

ML

Dvě stě let od narození Johna Stuarta Milla

Ve středu 14. června uspořádalo Centrum pro ekonomiku a politiku seminář s názvem „Dvě stě let od narození Johna Stuarta Milla“. Na panelu, který moderoval prezident Václav Klaus, vystoupili Miloslav Bednář z Filozofického ústavu Akademie věd České republiky, profesor Vysoké školy ekonomické Robert Holman a Marek Loužek z Centra pro ekonomiku a politiku.

Miloslav Bednář rozebral pojem spravedlnosti, svobody a krizi Evropy u Johna Stuarta Milla. Milla označil za prvořadého myslitele, především kvůli jeho utilitarismu. Millovo pojetí spravedlnosti řečník porovnal s Kantovým kategorickým imperativem. Z ideje spravedlnosti odvozuje podle Bednáře Mill základní práva. Mill prorocky varuje, že pokud se Evropa odkloní od individualismu, může se stát druhou Čínou, která kdysi byla rovněž národem velikého talentu a moudrosti,

ale jejíž pokrok se nakonec zastavil.

Robert Holman vyložil Johna Stuarta Milla jako posledního klasického politického ekonomu, ovlivněného především Ricardem a Benthamem. Mill byl poslancem za liberální stranu, nakonec se však obrátil k určitému typu socialismu: sympatizoval se syndikalismem a podporoval družstevnictví. Holman kritizoval Johna Stuarta Milla za to, že oddělil zákony výroby od zákonů rozdělování; oboje se podle něj řídí stejnými principy. Vcelku však byl Mill spíše opatrný k přerozdělování, progresivní zdanění připouštěl jen u daní z majetku.

Marek Loužek interpretoval Johna Stuarta Milla jako klasického liberála. Rozebral slavný spis „O svobodě“, „Úvahy o vládě ústavní“ a kapitoly o socialismu. Milla vyložil jako obhájce zastupitelské demokracie, který podporoval všeobecné volební právo. Mill bránil svobodného jedin-

ce nejen proti represivním zákonům, ale i proti tyranii příliš kritického veřejného mínění. Individualita je podle Milla pramenem blahobytu, představy socialistů a komunistů jsou utopické.

Václav Klaus nevidí Johna Stuarta Milla jako příliš konzistentního. V ekonomické vědě je jeho zařazení jasné – ricardiánc menšího významu. Ve filozofii a úvahách o společnosti však připomíná košatý strom, který lze interpretovat různým způsobem. Prezident Klaus vyslovil pochybnosti o tom, zda je filozofie ucelená, systematická disciplína srovnatelná s exaktní ekonomikou. Pojem spravedlnosti považuje za nedostatečně definovaný. Vyzdvihl Millův empirismus.

V diskusi politolog Dalibor Plichta popsal Johna Stuarta Milla jako pragmatika, který nechal řadu otevřených otázek, zejména v oblasti vztahu státu a společnosti. Profesor Vladimír Čechák z Vysoké

školy finanční a správní ocenil Millovu Logiku, která je jedním z nejcitovanějších děl z oblasti metodologie vědy. Ekonom a právník Dušan Tříška upozornil, že Milan Kotulán využil za minulého režimu Milla pro teorii optimálního plánování. Jiří Sedlák vzpomněl na Millovu „Autobiografii“.

V závěru Miloslav Bednář odmítl, že by pojem spravedlnosti ve filozofii neměl žádný smysl; každá věda vychází z filozofických předpokladů, ať si to uvědomuje nebo ne. Robert Holman označil Milla konzistentního v ekonomii, méně už ve filozofii; Millovo kritérium užitečnosti pro řešení společenských otázek se mu zdá vágní. Holman připomněl vliv Johna Locka na Milla. Podle Marka Loužka lze Johna Stuarta Milla vnímat jako most mezi klasickým a moderním liberalismem; při četbě Milla a jiných filozofů je na místě spíše pokora.

ML

RECENZE – VÁCLAV HAVEL: PROSÍM STRUČNĚ

Marek Loužek,
Centrum pro ekonomiku a politiku

Blížící se kulaté sedmdesáté narozeniny Václava Havla by mohly být dobrou příležitostí k sepsání seriózních pamětí, které ve světě obvykle po určité době předkládají vysloužilí politici a státníci. Kniha rozhovorů s Karlem Hvizďalou „Prosím stručně“ (Gallery, 2006) však tento účel nespĺňuje ani vzdáleně. Místo přehledné knihy a systematického výkladu minulosti i současnosti autor předkládá koláž, které vyvolává spíše rozpaky.

Nepřehledná koláž

Vzhledem k tomu, že v roce 1999 vydalo nakladatelství Torst sedmisvazkové Spisy Václava Havla, které přináší básně, sedmnáct divadelních her a prezidentské projevy z let 1990–1999, čtenář by očekával buď vydání projevů z posledních let Havlova prezidentství, nebo sepsání ucelených pamětí – ať už samostatně nebo ve formě rozhovoru. Poslední kniha je však směsicí žánrů, které spolu příliš neladí.

Celkový dojem z knihy je nepřehlednost a nesystematičnost. Jednotlivé kapitoly ani nejsou pojmenovány, nýbrž jen očíslovány a chybí jim jednotící téma. Daleko smysluplnější by bylo rozdělení knihy do kapitol věnovaných určitým obdobím, případně tématům. Že si Havel některé Hvizďalovy otázky přeformuloval po svém, je v pořádku. Není však třeba o tom informovat čtenáře. Otázky Hvizďaly jdou „na přeskáčku“ a nemají jednotící linii.

Důvod, proč se v knize přeskakuje z doby do doby, vysvětluje Havel až na straně 199. Chová se jako dramatik a ještě více romanopisec: všechno souvisí se vším. Všechno je podle něj navzájem všelijak provázáno a jed-

nou z cest, jak se dotknout oné skryté tkáně života, je koláž, kombinující navenek věci nesouvisející. To prý v posledku vypovídá o souvislostech víc než mechanická chronologie či náhoda potlačující pořádací princip.

Do knížky jsou však neorganicky začleněny i písemné pokyny spolupracovníkům (uváděných iniciály), které jsou vsunuty do rozhovoru o událostech a otázkách datovaných třeba o deset let později. Výsledkem je nepovedená improvizace. Neesteticky působí rovněž sem tam použité vulgární výrazy. Ty, ačkoli jsou přesnou citací prezidentských poznámek, se při redakci knihy daly vypustit.

Vize a realita

V československé antitotalitní opozici byli lidé nejrůznějších orientací, od trockistů přes reformní komunisty až po liberály, křesťanské demokraty či konzervativce. Všichni spolu debatovali, ale existence společného nepřítelů vedla k tomu, že tito lidé víceméně táhli za jeden provaz. Václav Havel dokázal sjednocovat lidi v disentu. Bylo ironií osudu, když jeh v prosinci 1989 zvolil komunistický parlament prezidentem československé federace.

Václav Havel se v knize prezentuje jako člověk, který přímo fyzicky nesnáší konflikty, dusna a konfrontace. Havel se vždy prý snažil dávat lidi dohromady, přispívat k jejich shodě. Nezdá se však, že by v praktické politice po roce 1989 tyto své „sjednotitelské vlastnosti“ příliš neuplatňoval. V knize se znovu neostýchá varovat před „mafíánským kapitalismem“ a dokonce „mafíánskou demokracií“.

Utopický zůstává Havel v pojetí politických stran. Politické strany by podle Havla neměla být „bratrstva

určená k uchopení moci“, nýbrž spíše „šlehačkou na dortu bohatě strukturované občanské společnosti“. Havel varuje před partokracií – vládou stranických sekretariátů, jinak též „zahnívacích ghet“. Ostrost, s jakou autor kritizuje politické strany, je děsivá a neslučitelná s parlamentní demokracií.

Zdá se, že Havel nepochopil nejen demokracii, ale ani tržní ekonomiku. Návor, že nadnárodní koncerny vnucují spotřebitelům své výrobky, je nesmyslný. V hospodářství v průběhu transformace i dnes postrádá Havel „určitou koncepčnost“. Neviditelná ruka trhu podle něj nemůže řídit všechno. Dokonce autor tvrdí, že „tato slavná neviditelná ruka je občas schopna páchat i velmi viditelné zločiny“.

Prostor, který byl po listopadu otevřen „veklákům“ (jakoby za komunismu neexistovali), se dal prý zmenšit malou privatizací s předkupním právem zaměstnanců. Zcela neuvěřitelný je Havlův výrok: „My prostě ničíme svou zemi a plody toho ničení prodáváme, tupě vedeni zákonem zisku. Je to samozřejmě zisk malý, krátkodobý a bůhví v co proměněný. Dlouhodobý zisk je však k pláči.“

Zábavné postřehy

Některé dílčí postřehy Havla jsou zajímavé. Například když v únoru 1994 si prezident do deníku zapsal pozoruhodně euroskeptickou větu: „EU má samé kolektivní orgány a cirkulující funkce – úkaz to typický pro země před rozpadem“. Komická je vzpomínka, kdy Zdeněk Jičínský v delegaci Občan-

ského fóra navrhol místo článku o vedoucí úloze komunistické strany zakotvit vedoucí úlohu dělnické třídy či pracujícího lidu.

Zábavné je vyprávění Havla o zvolení Miloše Zemana předsedou sociální demokracie. Zeman bral Havel jako „estrádního ekonoma“, podobného několika známým psychiatrům či sexuologům. Když byl zvolen předsedou sociální demokracie, připadalo mu to, jako kdyby se předsedkyní parlamentu stala Jiřina Bohdalová. Zemanu nicméně hodnotí z českých politiků jako nejlepšího řečníka.

Že bude Václav Havel kritický k Václavu Klausovi, není překvapivé. Někdy jsou však jeho obvinění na hranici paranoidních spekulací. Například někdejší mediální kritiku druhé Havlovy manželky Dagmar dává autor do souvislosti s tím, že si šéf Novy a deník Super řešili „jakési své divné mindráky, hlavně se mi ale skrze Dášu jakožto zástupnou obětí mstila za mou existenci ODS a ti, kteří v ní spatřovali své krytí.“

Když v závěru autor píše, že „Klausové, Zemanové a Havlové jako příslušníci komunismem zdeformované generace patří do zasloužené penze“, měl by hovořit především sám o sobě. Současný prezident, který se s obdivuhodným elánem stále znovu pouští do politických bitev o současnost i minulost naší země, se do důchodu určitě nechystá. Zatímco on nabízí optimismus, Václav Havel v poslední knize pouze zatrpkllost a zklamání. Je to škoda.

PŘEDPLATNÉ CEPU

Nejjednodušší způsob,
jak za výhodnou cenu dostávat
pravidelně Newsletter, sborníky CEPu
a pozvánky na semináře

BLIŽŠÍ INFORMACE NA:

www.cep.in.cz • tel. 222 192 406